

ג'וינט ישראל
היחידה לנכויות ושיקום

מסירה (מסע) مسيرة

התכנית לקידום מעמדם של אנשים עם נכויות בחברה הערבית בישראל

מסירה הינה תכנית ארבע-שנתית (2006-2009) לקידום מצבם ומעמדם של נכים מבוגרים (21-65) בחברה הערבית בישראל. התכנית נולדה ביוזמת היחידה לנכויות ושיקום בג'וינט ישראל ומתבצעת בשיתוף עם גורמים ממשלתיים, עירוניים, עמותות, קרנות ותורמים.

אנשים עם נכויות בחברה הערבית בישראל חווים קשיים רבים ביניהם, מיעוט בשירותים מותאמים לנכים, קשיי נגישות פיזיים, מחסור במידע נגיש על זכויות ושירותים, דימוי עצמי נמוך, עמדות שליליות ודעות קדומות כלפיהם, קשיים במציאת תעסוקה ועוד.

מטרות התכנית

- ליצור שינוי משמעותי במעמד הנכים בחברה הערבית בישראל
- לפתח שירותים קהילתיים מותאמים לתנאים הייחודיים בחברה הערבית
- להקים תשתית ארגונית וחברתית, שתמשיך את המהלך לאורך זמן

מרכיבי התכנית

- חיזוק עמותות של נכים ומשפחותיהם וטיפוח מנהיגות של נכים
- הנגשת מידע מותאם תרבות
- שינוי עמדות וסטריאוטיפים בחברה הערבית ביחס לנכים
- קידום הידברות בין-מגזרית ובין ארגונית סביב פיתוח שירותים לנכים ולמשפחותיהם

האנא שלאעטה מסח'נין מקבלת את אות השוויון מידי יו"ר ועדת הפרס, שופטת בית המשפט העליון בדימוס דליה דורנר בנוכחות נציבת השוויון (לשעבר), ד"ר דינה פלדמן, דצמבר 2007. מדברי האנא:

"תכנית מסירה, מאוד חשובה לי. היא קידמה אותי בעבודה וחיזקה את ההתמודדות עם דברים אישיים משמעותיים. זוהי התנסות רחבה שמאתגרת אותי. מסירה היא קפיצה מהירה שלא ציפיתי לה. המהירות מפתיעה אבל אני מתקדמת ומתגברת. בתפקידי כמנהלת פרויקט יש הרבה אחריות וסמכות".

מדבריהם של אימאמים מהצפון שעברו הכשרה בנושא נכויות, איכסאל 2008:

"האמת שאנחנו פגשנו אנשים שיש להם תכונות ויכולות הרבה יותר מאשר לחלק גדול מאיתנו... אני כבר לא יודע מיהו הנכה, אנחנו אר הם".

"לפני ההשתלמות לא היתה לי התייחסות או רגישות מיוחדת לנושא. ההשתלמות פתחה עבורנו אשנב שדרכו נביט על הסוגיה בצורה אנושית וחברתית מנוקדת מבט אסלאמי".

מסירה – מבט קדימה
ראה עמוד 4

סידרת השתלמויות החלו האימאמים בדרשות במסגדים לשינוי עמדות ובתכנון פרויקטים למען הנכים ביישוביהם.

יום העיון לאימאמים, באקה אל גרביה אוג' 2007

מסירה במספרים:

שלוש שנים של פעילות בשטח הובילו להישגים הבאים:

- 15 תכניות הפועלות ב-20 יישובים, באמצעות 11 עמותות למען הנכים.
- 5,000 אנשים עם נכויות המשתתפים בפעולות השונות וכן 400 בני משפחה.
- 2,000 איש קיבלו עד כה מידע בנושא זכויות ושירותים לנכים.
- 3,000 איש קיבלו הדרכות בנושא אביזרי עזר.
- בניית רשת מקצועית של 400 אנשי מקצוע מתחומים שונים.
- 120 אימאמים השתתפו בהכשרות בנושא נכויות ונרתמו לשינוי מצב.

עושים שינוי חברתי על-ידי הנכים למען הנכים

הניסיון מלמד כי שינויים משמעותיים ביותר למען הנכים עושים הנכים בעצמם. **מסירה** מחזקת עמותות הפועלות למען הנכים ומפתחת מנהיגות נכים כמובילי שינוי. אחת הדרכים היא לחזק נכים שהצליחו בתחומי הלימודים, העבודה, ההתנדבות, הפנאי, המשפחה ועוד, כך שיהוו מודל לחיקוי ולימוד לאחרים. דוגמא למנהיגה בולטת הפועלת למען קהילתה היא האנא שלאעטה, אשה עיוורת מסח'נין, בעלת תואר שני בגרונטולוגיה. האנא עובדת כרכזת קהילה תומכת חיים עצמאיים לנכים בסח'נין, "בקהילה נגישה" ומתנדבת בארגונים נוספים.

שינוי חברתי מחייב שינוי תפיסתי של אנשי המקצוע, הממסד והחברה

מסירה פועלת לשינוי עמדות הרווחות בחברה כלפי הנכים: מתפיסת הנכה כחלש ומתפיסת המוגבלות כדבר מביש, המלווה בדחייה ובהשפלה, לתפיסה הרואה בנכה אדם בעל זכויות שוות, משולב בקהילה. מהפך כזה מחוללים כיום 120 אימאמים בתכנית שיזמה **מסירה** יחד עם משרד הפנים-האגף לעדות דתיות ומכון מסאר. בעקבות

נגישות משמעותה התגברות על חסמים פיזיים, תרבותיים, חברתיים ומחסום השפה

נגישות פיזית

נכים בחברה הערבית סובלים מאוד גם ממגבלות של נגישות פיזית. בישובים רבים אין מדרכות, אין מקומות חנייה מוסדרים לנכים ומבני ציבור אינם מוגנשים. הדבר המקשה על יכולת התנועה של הנכים ועל ההשתלבות בסביבה. **מסירה** תרמה לתיגבור תכנית "קהילה נגישה" ב-13 היישובים הערבים בהם היא פועלת. למעלה ממאה נכים ערבים והורים לנכים, פעילי "קהילה נגישה" נאבקים לשיפור הנגישות הפיזית ביישוביהם. לתכנית שותפים: ג'וינט ישראל, החברה למתנ"סים, משרד הרווחה והשירותים החברתיים ורשויות מקומיות.

מאג'ד אגבריה, רכז "קהילה נגישה" בחברה הערבית, יחד עם פעילי התכנית באום אלפחם; קליר קלדרון מנהלת התכנית בחברה למתנ"סים; תוג'אן ח'זרי רכזת התכנית בדרום ונורה עבד אלחלק רכזת נשים במתנ"ס חורה. מפגש רכזים ופעילים, חורה, מרץ 2008

נגישות למידע מותאם תרבות ונכות

אחד החסמים העומדים בפני נכים בחברה הערבית הוא אי נגישות למידע זמין בערבית, מובן לכל, בדבר זכויות, שירותים, אביזרי עזר תומכים, גופים מסייעים ועוד. המידע פותח דלת לשיפור איכות החיים ו**מסירה** פותחת דלתות בדרכים הבאות: הפעלת **מוקד מידע לזכויות ושירותים** יחד עם ארגון "בזכות" והרצאות בנושא בשפה הערבית בכל רחבי הארץ. עד כה 2,000 איש נהנו משירותים אלו.

עריכת סדנאות בערבית על אביזרי עזר ונגישות יחד עם ארגון מילב"ת לשיפור איכות החיים ולהעלאת עצמאותם של הנכים. יותר מ-3,000 נכים ואנשי מקצוע השתתפו בסדנאות אלו בצפון, במשולש ובדרום.

הפקה והפצה של עלונים בערבית על זכויות אנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית בהליך הפלילי, חוק שיקום נכי נפש בקהילה, בית לאנשים עם מוגבלות שכלית, זכויות של אנשים חירשים וכבדי שמיעה, החשיבות של השימוש באביזרי עזר להגברת הבטיחות של נכים העלאת עצמאותם ושיפור איכות חייהם, הפקת CD בערבית על זכויות של עיוורים. (המשך בעמוד 3)

חרשים וכבדי שמיעה

היקף החירשות וכבדות השמיעה בחברה הבדואית עולה בשיעור ניכר על כל קבוצה חברתית אחרת בארץ.

החרשים וכבדי השמיעה בחברה הבדואית בנגב, ובמיוחד הנשים הם קבוצה מודרת במיוחד ולעיתים חיה כבתוך בועה. הם סובלים מקשיי תקשורת עם הסביבה כי בני המשפחה לרוב אינם דוברי שפת סימנים, חסרים אנשי מקצוע הדוברים הן את שפת הסימנים והן את השפה הערבית, חסרות תשתיות מותאמות לחרשים במוסדות החינוך ויש קושי תחבורתי להביאם לשירותים ותכניות שונות.

כדי לסייע לחרשים וכבדי השמיעה הבדואים בנגב מפעילה **מסירה** את "מודל הצלחה", תכנית העצמה ומנהיגות לנשים ולגברים בדואים חרשים (בנפרד), מנגישה מידע על מיצוי זכויות, יוצרת קבוצת פעילים, ומקדמת מדריכים חרשים שיהוו מודל לחיקוי לתלמידים חרשים.

נשים חרשות בדואיות מתכנית "מודל הצלחה" בישוב חורה, עם דנה לוי, רכזת הדרכה מהמכון לקידום החירש

המרפא בעיסוק חמודי איכטילאת, רכז תכנית עזרים בחברה הערבית, מדגים את השימוש ברמפה ניידת בכנס בנושא אביזרי עזר שנערך בדבוריה, מאי 2008

מרים חייר טחיבש פועלת לשינוי יחס החברה לנכים ולשילוב נשים נכות בפעילות מחוץ לבית

(המשך מעמוד 2)

נגישות למידע מותאם תרבות ונכות

אתר "סלע" לחרשים וכבדי שמיעה, המופעל על-ידי המכון לקידום החירש, מתורגם לערבית בסיוע **מסירה**. תוך כדי כן יבנה מילון מונחים מתורגמים לערבית. האתר נועד לסייע לחרשים ולבני משפחה להיות צרכנים נבונים יותר.

פורום נשים עם מוגבלות

מרים חייר טחיבש, מכפר יאסיף, עובדת כמזכירה בחברת "המשקם" בעכו ופעילה בהתנדבות בפורום נשים עם מוגבלות שהוקם במסגרת **מסירה** ונפגש בטמרה. בנוסף מפעילה מרים שתי קבוצות מתנדבים-נכים ולא נכים- כסיוע למחלקת הרווחה.

"המפגש עם הנשים המיוחדות עורר אצלי שאלות לגבי עצמי - מדוע לא המשכתי בלימודים מתקדמים? מדוע לא התאמצתי יותר? איך ניתן לשנות את היחס הקשה של המשפחות, אנשי המקצוע והחברה בכלל לנשים נכות, ומה אני יכולה לעשות לשינוי המצב"

המפגשים הקבוצתיים תרמו לחיזוק החשיבות של ההתנדבות בעיני הייתי מתקשרת לנשים, מאתרת אותן, ומסייעה אותן למפגשים. לא ביקשתי כל גמול חומרי. הרגשתי שהדבר גורם לי סיפוק נפשי אדיר. צריך להוציא את הנשים מהבית לפעילות קבועה ולפתוח להן חלון להשתלבות בחברה - בעבודה, בלימודים ועוד.

אני אישית מקווה ללמוד עבודה סוציאלית או פסיכולוגיה."

עיוורים וכבדי ראייה

עו"ד עבאס עבאס, מנהל עמותת אלמנארה, משתמש במחשב מותאם לכבדי ראייה

עו"ד עבאס עבאס, מנהל עמותת אלמנארה (מגדלור) לקידום העיוורים הערבים בישראל ואדם עיוור בעצמו, דוחה את השימוש במונח "אנשים עם מוגבלות" לתיאור עיוורים, או נכים וקורא להם "אנשים בעלי יכולות יחודיות". עבאס מאמין ופועל ללא לאות, יחד עם קבוצה של עיוורים ערבים החברים באלמנארה, להגשמת חזונו לשילוב חברתי של העיוורים, לשינוי העמדות כלפיהם בחברה, למיצוי זכויות, ולשילוב מלא בעולם התעסוקה. במסגרת **מסירה** מפעילה עמותת אלמנארה סדנאות מודעות, ימי עיון להדרכה למשפחות, קבוצות עזרה עצמית וגם סיוע טלפוני.

המרכז לחיים עצמאיים בבאר שבע והדרום פועל למען בדואים נכים

עטיה אלנבארי:

"אני, אדם נכה שעד לפני כמה שנים היה חסר ביטחון. המבט שלי היה תמיד בריצפה. בזכות 'המרכז לחיים עצמאיים' שהקימה עמותת שוויון וצדק לנכים בבאר שבע, בזכות תכנית הכשרה למנהיגות נכים של הג'וינט ובזכות העידוד שקיבלתי, היום אני משמש כסגן של מנהלת של המרכז ומנסה לעזור לבדואים נכים אחרים. אנחנו במרכז פועלים על מנת שכל נכה ידע מה הזכויות שמגיעות לו ויצליח לקבל אותם. בנוסף דרך 'עוץ עמיתים' אנחנו מעבירים לנכים את הניסיון שצברנו ועוזרים להם להתמודד עם בעיות בחיי היומיום. יש אלפי נכים בדואים ביישובים המוכרים והבלתי מוכרים בנגב. מבחינתי אם נגיע ל- 100 מהם זה כבר הישג חשוב."

תכנית מסירה מאפשרת לנו להרחיב את היקף הפעילות לחברה הבדואית ולהגיע לנכים שעד כה לא הגענו אליהם, כיום נהנים מהפעילויות שלנו

כ-400 בדואים."

עטיה אלנבארי (מימין), סמנכ"ל המרכז לחיים עצמאיים בבאר שבע והדרום, בחברת פעילים במרכז

פרסומים וברושורים שהופקו בערבית במסגרת תכנית **מסירה**:

בית בקהילה - לאנשים עם מוגבלות שכלית; אנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית בהליך הפלילי; חוק שיקום נכי נפש בקהילה; "קהילה נגישה"; חיים בטוחים לנכים - שימוש באביזרי עזר; מוקד המידע ופניות הציבור בשפה הערבית.

מסירה מקיימת מפגשי למידה וימי עיון בסוגיות מרכזיות הקשורות לעולמם של הנכים: נשים עם מוגבלות, נגישות, אביזרי עזר, הצגת הנכים בתקשורת, גיוס משאבים, מפגשי דו-שיח בין משרדי הממשלה ורשויות מקומיות ובין ארגונים ועמותות הפועלים למען נכים ועוד.

מסירה - מבט קדימה

- נושאים אותם יש לפתח ועבורם אנו מעוניינים בשותפים:
- חיזוק עמותות של הנכים למען הנכים
- תמיכה בפרויקטים ויוזמות שהנכים מפעילים
- הפצה רחבה של תכניות אפקטיביות במיוחד
- עידוד אנשי מקצוע וחוקרים להעמיק בהבנת הצרכים של הנכים בחברה הערבית
- הרחבת הדיאלוג המקצועי, הבין-אישי והאנושי בין אנשי מקצוע, חוקרים, מתנדבים, אנשים עם נכויות מקרב החברה הערבית והיהודית גם יחד.

התכנית הוכיחה כי פוטנציאל הפיתוח והתרומה לנכים עצום.

התכנית היטיבה עם אלפי אנשים עד כה וחשוב שתגיע לאלפים נוספים הזקוקים לה.

היחידה לנכויות ושיקום בג'וינט ישראל פועלת להמשך המסע של **מסירה** להשגת היעד החשוב. כל המעוניין ליטול חלק במסע מוזמן ליצור איתנו קשר.

יחד בעשייה חברתית

צוות התכנית ביחידה לנכויות ושיקום בג'וינט ישראל:

אביטל סנדלר-לף, מנהלת תכנית "מסירה", ראש תחום חיים עצמאיים
טלפון: 02-6557236
avitals@jdc.org.il

סועאד דיאב, מנהלת תכניות
טלפון: 050-8996043
soaaudd@jdc.org.il

יפעת שחק, רכזת תכנית "מסירה"
טלפון: 02-6557547
yiffats@jdc.org.il

שותפים לפעילות **מסירה**:

עמותות וארגונים: אלמנארה, אל אמל, מרכז אלטופולה, אלשפאע ואלרחמה, אלשיראע, "בזכות", החברה למתנ"סים, המכון לקידום החירש, מילב"ת, עמותת "שוויון וצדק לנכים" - המרכז לחיים עצמאיים באר שבע והדרום, שתי"ל - שירותי תמיכה וייעוץ לארגונים לשינוי חברתי.

רשויות: משרד הרווחה והשירותים החברתיים, משרד הפנים-האגף לעדות דתיות, נציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות - משרד המשפטים, רשויות מקומיות.

מכוני מחקר: מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל, מסאר - מכון מחקר תכנון וייעוץ חינוכי.

למידע נוסף: היחידה לנכויות ושיקום, ג'וינט ישראל,
ת.ד. 3489, ירושלים 91034
טל: 02-6557200, פקס: 02-5670702

www.jdc.org.il/disability

